

Fair skat og flere uddelinger

– tre forslag fra Enhedslisten, der vil bidrage til oprydning i den danske fondsverden

En stor del af erhvervslivet i Danmark ejes af erhvervsdrivende fonde. Erhvervsstyrelsen har registreret formuer for 427 mia. kr. i 2016¹, men derudover er der sandsynligvis et stort mørketal, fordi alle fondenes formuer ikke er opgjort i de tilgængelige data, fx i forhold til ejerskab via underselskaber. Fonde har en lang række skattemæssige begunstigelser, der betyder, at de hvert år sparer milliarder i skat til gengæld for, at de uddeler en del af deres overskud til 'almennyttige formål'.

Selvom mange danske fonde i dag støtter en lang række gode og ærværdige formål, er der imidlertid også en række problemer med den måde, fondsverdenen fungerer. Det handler på den ene side om manglende kontrol og gennemsigtighed i forhold til, hvor meget og hvordan midlerne bliver uddelt. Og det handler på den anden side om manglende demokrati og repræsentativitet, da de personer, der står bag uddelingerne, ofte kan siges at tilhøre en i forvejen privilegeret elite.

Derfor ønsker Enhedslisten, at der i løbet af den næste valgperiode bliver sat fokus på fondenes vilkår.

Skat og gennemsigtighed

De danske fonde er begunstiget af en række skatteregler, herunder 100% fradrag for almennyttige uddelinger, mulighed for at udskyde beskatning via hensættelser og et konsolideringsfradrag på 4%.

Disse regler betyder, at de danske fonde i praksis betaler meget lidt i skat. Dette kan ses ved, at fondenes formuer, eksklusiv mørketal, er vokset med omkring 200 mia. kr. over 10 år til mere end 400 mia. kr., mens de i gennemsnit over en tiårs periode kun har betalt ca. 140 mio. kr. i skat². Tallene viser altså en stor ophobning af formuer, uden at der i tilsvarende større omfang betales skat eller uddeles midler.

Den lave skattebetaling kan ikke forklares med store uddelinger, da der er tale om en meget lav uddelingsprocent på gennemsnitligt kun 3,5%. Der er altså kraftige indikationer på, at der er noget, der er helt galt med de nuværende regler på området. Der er i dag ikke uddelinger på et niveau, man burde kunne forvente. Samtidig bliver der kun betalt et meget lille millionbeløb i skat om året.

---

¹ Svar til Enhedslisten fra Skatteministeriet
<http://www.ft.dk/samling/20171/almdel/SAU/spm/334/index.htm>

² Svar til Enhedslisten fra Skatteministeriet
<http://www.ft.dk/samling/20171/almdel/SAU/spm/326/index.htm>

TABEL 1: nøgletal for fonde, mio. kr. (2018-priser)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Gns.
Samlet egenkapital	231.000	-	292.000	350.000	382.000	312.000	310.000	319.000	378.000	427.000	333.444
Uddeling og hensættelser	8.200	7.100	7.700	10.300	8.600	12.600	13.200	17.000	16.200	15.100	11.600
Uddelingsprocent	3,5%		2,6%	2,9%	2,3%	4,0%	4,3%	5,3%	4,3%	3,5%	3,5%
Skattebetaling	148	104	94	167	63	100	145	188	173	195	138
% af egenkapital	0,06	-	0,03	0,05	0,02	0,03	0,05	0,06	0,05	0,05	0,04
% af uddeling	1,8	1,5	1,2	1,6	0,7	0,8	1,1	1,1	1,1	1,3	1,2

Kilde: Skatteministeriet, jf. note 1 og 2.

Det er klart, at så gunstige regler må betyde, at man må have ret høje forventninger til fondene. En stor del af de store fonde lever heldigvis også op til disse forventninger, da de uddeler store, almennyttige donationer. Men en lang række fonde uddeler tilsyneladende kun meget små beløb. Dette kunne tyde på, at administrationsomkostningerne i mange fonde overstiger et rimeligt niveau, når der ses på værdien af uddelingerne. Derfor er der brug for større gennemsigtighed og mere viden på området.

Der er i Danmark 1368 erhvervsdrivende fonde registreret af Erhvervsstyrelsen. Da det danske fondsregister blev nedlagt i 1991, findes der dog ikke nogen samlet oversigt over fonde i Danmark, herunder i forhold til ejerstruktur, samlet formue, uddelinger, registrering af administrationsomkostninger og komplette lister over ejerskab af aktiver.

Demokrati og repræsentativitet

Skattefradraget for donationer til almennyttige formål betyder i praksis, at fondenes filantropi er medfinansieret af skatteyderne. Gennem deres donationer har de store fonde en uforholdsmæssig stor magt på samfundslivet via deres kontrol over store dele af midlerne til forskning, kultur og social velgørenhed. I 2016 var der tale om uddelinger på næsten 11 mia. kr.³ 80% af donationerne kom fra de største fonde⁴.

Denne situation udgør et problem, fordi de store fonde tilsyneladende er styret af en lille og lukket gruppe personer, der ikke står til ansvar for samfundet og er uden for demokratisk kontrol. Mange af bestyrelsesmedlemmerne i fondene lader til at komme fra inderkredsen i den danske magtelite – den samme elite, der også sidder tungt på magten i erhvervslivet og i offentlige institutioner⁵.

³ DST, Statistikbanken: Bevilgede fondsmidler efter fondstype, virkemidler og formål: <http://www.statistikbanken.dk/FOND02>

⁴ DST, Statistikbanken: 'Største fonde' er her defineret som de 44 fonde med over 50 mio. i egenkapital: <http://www.statistikbanken.dk/FOND02>

⁵ Grau Larsen, Ellersgaard og Steinitz (2016): *Magtens atlas*, side 64-68.

Når disse fonde overtager væsentlige områder, betyder det kort sagt, at størstedelen af befolkningen bliver udelukket fra diskussionen om vores fælles kultur og forskningspolitik, som i stedet bliver bestemt i en lukket elite i toppen af fondene med en stærk overvægt af adelige, topdirektører og andre fra samfundets top. Inden for forskning er det især medicinalindustrien, der dominerer billedet. Dermed er der åbenlys risiko for, at store dele af sundhedsforskningen bliver præget af de dagsordner, som medicinalindustriens store fonde prioriterer, fremfor de områder, der er mest væsentlige i forhold folkesundheden.

Statsstøtten til fondenes donationer kan blive yderligere problematisk, idet donationer fra private fonde ofte også er med til at påvirke, hvordan offentlige midler bliver fordelt – fx ved at fondene kræver en vis medfinansiering af deres projekter. Det er tilfældet på universiteterne, hvor især de store medicinalfonde på den måde har indflydelse på, hvordan offentlige forskningsmidler bliver fordelt.⁶ Og det var fx også tilfældet med Operaen på holmen og Søfartsmuseet i Helsingør, hvor prestigefyldte byggeprojekter har efterladt det offentlige med store driftsudgifter.

Enhedslisten foreslår

På længere sigt ønsker Enhedslisten, at private fonde får mindre magt på samfundsudviklingen. Derfor er en mere tilbunds gående reform af fondsstrukturen efter Enhedslistens mening nødvendig.

På den korte bane foreslår Enhedslisten tre umiddelbare initiativer, der skal medvirke til, at fondene i højere grad uddeler af deres formuer og som mindsker mulighederne for at udnytte huller i skattelovgivningen. Forslagene er baseret på det for Enhedslisten naturlige udgangspunkt, at fondenes meget lempelige skattevilkår er betinget af, at de uddeler deres fulde afkast til almennyttige formål.

- **Fuldt overblik over de danske fonde:** Der etableres et fondsregister, som giver det samlede overblik over den danske fondsverden – herunder i forhold til ejerstruktur, fondenes formuer og uddelinger.
- **Mere kontrol:** Der indføres bedre kontrol. Der afsættes 7,5 mio. kr. til 10 ekstra årsværk i Erhvervsstyrelsen. Midlerne tages fra råderummet. Enhedslisten forventer, at pengene kommer ind igen, når kontroltrykket på fondene øges.
- **Strammere skatteregler:** Der indføres betaling af renter til staten for den skattebetaling, der er udskudt på grund af hensættelser til senere udlodning. Almindelige borgere i Danmark betaler renter af de penge, de skylder til skattemyndighederne. Dette princip bør også gælde for fondenes udskudte skattebetaling.

Det er Enhedslistens forventning, at ovenstående vil føre til en stigning i omfanget af uddelinger til almennyttige formål.

⁶ Universitetsavisen 31. maj 2018: <https://uniavisen.dk/fondspenge-binder-kus-frie-forskningsmidler/>